

Evaluation of the Ecotourism Potential of Kolah Ghazi Park Using Freeman Strategic Planning Model

Mahdis Sadat ^{1*}, Mahmood Zoghi ², Sepideh Karimi ³, Mohammad Javad Amiri ⁴

¹ Student of Ph.D. in environmental planning, University of Tehran, Tehran, Iran

² Student of Ph.D. in environmental planning, University of Tehran, Tehran, Iran

³ Student of Ph.D. in environmental planning, University of Tehran, Tehran, Iran

⁴ Assistant Professor of environmental planning, management and training, Faculty of environment, University of Tehran, Tehran, Iran

Abstract

Ecotourism or natural tourism is one of the tourism areas that has the most compatibility with nature and is significantly considered by nature lovers in recent years. But sometimes, ecotourism development has been done only for economic benefits and regardless of ecological values in different areas. Hence, in order to better manage and preserve the environmental values, it is necessary to develop with planning and based on the specific strategies of each region. Kolah Ghazi National Park, located in the south of Isfahan province, which has multiple genetic resources and unique landscape and diverse habitats can be a destination of tourists and create the ecotourism development. This research was conducted with the aim of investigating the factors of strength, weakness, opportunities, and threats and providing appropriate strategies for the development of ecotourism in the region by a descriptive-analytical approach. To analyze the data and to determine the strategies for developing ecotourism, SWOT model was applied. At the end, to avoid the limitations of the model and quantifying the values and prioritizing strategies, AHP and Freeman methods were used. Freeman matrix called the matrix of stakeholders which is prepared based on the economic, social, cultural and ecological priorities of the park. The results showed that the region's strengths are more than the weaknesses and threats in the region are more than opportunities. Therefore, considering the park's situation, it is necessary to use competitive strategies. In order to maintain park health and sustainable development in the region, two strategies for establishing a comprehensive management plan for protecting species diversity and ecotourism development in the region with a score of 107 and elaborating long-term environmental monitoring programs for the park in order to identify the polluting and destructive resources with a score of 104 as the main strategies required for the region. The planning based on the proposed strategies can ensure the ecotourism development of the region in keeping with the environmental conditions and reducing the threats and improving the weaknesses.

Key words: Ecotourism, Strength, Weakness, Opportunity, Threat, Freeman.

* mahdissadat74@yahoo.com

ارزیابی بوم‌گردشگری (اکوتوریسمی) پارک ملی کلاه قاضی با استفاده از الگوی

برنامه‌ریزی راهبردی فریمن

مه‌دیس سادات*، دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی محیط زیست، دانشکده محیط زیست، دانشگاه تهران، تهران، ایران

محمود ذوقی، دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی محیط زیست، دانشکده محیط زیست، دانشگاه تهران، تهران، ایران

سپیده کریمی، دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی محیط زیست، دانشکده محیط زیست، دانشگاه تهران، تهران، ایران

محمدجواد امیری، استادیار برنامه‌ریزی، مدیریت و آموزش محیط زیست، دانشکده محیط زیست، دانشگاه تهران، تهران، ایران

وصول: ۱۳۹۳/۰۹/۱۳ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۲/۲۳، صص ۱۲۶-۱۰۷

چکیده

بوم‌گردی یا اکوتوریسم یکی از شاخه‌های گردشگری است که بیشترین سازگاری را با طبیعت دارد و در سال‌های اخیر، توجه طبیعت‌دوستان را به خود جلب کرده است. اما توسعه بوم‌گردی در مناطق مختلف، گاهی بدون توجه به ارزش‌های اکولوژیکی و تنها برای کسب منافع اقتصادی ایجاد شده است. از این رو به منظور مدیریت بهتر و حفظ ارزش‌های محیط زیست، لازم است توسعه با برنامه‌ریزی و مبتنی بر راهبردهای خاص هر منطقه انجام گیرد. پارک ملی کلاه‌قاضی واقع در جنوب استان اصفهان، با داشتن ذخایر ژنتیکی متعدد، سیمای سرزمین منحصربه‌فرد و زیستگاه‌های متنوع، می‌تواند مقصد گردشگران باشد و این عامل، موجب توسعه بوم‌گردی می‌شود. این پژوهش با هدف بررسی عوامل قوت، ضعف، فرصت، تهدید و ارائه راهکارهای مناسب برای توسعه بوم‌گردی در منطقه، به صورت توصیفی - تحلیلی انجام شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و تعیین راهبردهای توسعه بوم‌گردی از الگوی SWOT و در پایان به منظور اجتناب از محدودیت‌های این الگو و کمی‌کردن ارزش‌ها و اولویت‌دهی راهبردها، از روش‌های AHP و فریمن استفاده شده است. ماتریس فریمن موسوم به ماتریس ذی‌نفعان بر اساس اولویت‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اکولوژیکی پارک تهیه شده است. نتایج تحقیق نشان داد که ویژگی‌های مثبت منطقه بیشتر از ویژگی‌های منفی آن بوده است و در مقابل فرصت‌های موجود در منطقه، تهدید بیشتری وجود دارد. از این رو با توجه به وضعیت پارک، استفاده از راهبردهای تهاجم و رقابتی ضروری است. در ادامه برای حفظ سلامت پارک و توسعه پایدار در منطقه، دو راهبرد به‌عنوان مهم‌ترین راهبردهای ضروری منطقه برای توسعه بوم‌گردی پیشنهاد شد:

الف) تدوین برنامه جامع مدیریتی به منظور حفاظت از تنوع گونه‌ای و توسعه بوم‌گردی در منطقه با امتیاز ۱۰۷؛

ب) تدوین برنامه‌های بلندمدت پایش محیط زیستی پارک به منظور شناخت منابع آلاینده و تخریب‌کننده و ارائه روش‌های علمی - عملی برای کاهش آثار محیط زیستی با امتیاز ۱۰۴.

برنامه‌ریزی مبتنی بر راهبردهای ارائه‌شده، می‌تواند توسعه بوم‌گردی منطقه را همگام با حفظ موقعیت محیط زیستی و کاهش تهدیدها و بهبود شرایط نامطلوب تضمین کند.

واژه‌های کلیدی: بوم‌گردی، قوت، ضعف، فرصت، تهدید، فریمن.

مقدمه

بدان معنی است که در بسیاری موارد، گردشگری پایدار، نمونه‌ای از رابطه بین بوم‌گردی و توسعه پایدار است (Sâmbotin et al., 2011; Bansal & Kumar, 2011). انجمن ملی بوم‌گردی^۱ آن را به‌عنوان «سفری مسئولانه به مناطق طبیعی تعریف می‌کند که از محیط زیست محافظت کرده است و رفاه مردم محلی را بهبود می‌بخشد» (TIES, 2006). همچنین اتحادیه بین‌المللی حفاظت از محیط زیست^۲، بوم‌گردی را به این صورت توصیف می‌کند: سفر مسئولانه محیطی و بازدید از مناطق طبیعی به‌منظور لذت‌بردن و ارزش قائل شدن برای طبیعت (و هر ویژگی فرهنگی همراه، هم در گذشته و هم در حال) که حفاظت را ترویج می‌دهد، تأثیر اندکی بر بازدیدکننده دارد و مشارکت فعالانه اجتماعی و اقتصادی افراد محلی را فراهم می‌کند (Joshi, 2011). توریسم طبیعی، بخشی از توریسم است که می‌توان اصول پایداری را در تمام بخش‌های آن بر مبنای مسئولیت‌پذیری ایجاد کرد و در نهایت توریسم مسئولیت‌پذیر با هدف احیا و نگهداری منابع طبیعی، به توریسم پایدار تبدیل می‌شود (Heyman et al, 2010). بنابراین، بوم‌گردی با اصول حاکم در گردشگری بر مبنای توسعه پایدار، به‌ویژه در بحث حفاظت محیط زیست، رابطه مستقیمی خواهد داشت. به‌طور کلی امروزه، مفهوم بوم‌گردی باید ابزاری برای مناطق طبیعی در نظر گرفته شود؛ زیرا به حل مشکلات رشد طبیعی، اقتصادی و اجتماعی کمک کرده است (Barkauskiene and Snieska, 2013) و از نظر محیطی، فرهنگی و اقتصادی^۳ منافع محلی را فراهم می‌کند (Kara et al.,

مردم همواره دوستدار مناطق طبیعی هستند و چه بسیار گردشگرانی که به‌دنبال الهام از طبیعت به آنجا سفر می‌کنند. از این رو، گردشگری طبیعت دارای منافع بسیاری برای کشورها و مناطق آن است؛ اما باید توسعه آن برنامه‌ریزی شده باشد و با مدیریتی مسئولانه انجام گیرد. همچنین مناطق حفاظت‌شده طبیعی، مناظری جذاب و دلربا برای بازدیدکنندگان هستند و وضعیت آنها به‌صورت طبیعی حفظ شده است (Ferreira and Harmes, 2014). (winter, 2005). این مناطق، معمولاً دارای طبیعت استثنایی و باکیفیت است که به‌عنوان پارک‌های حفاظت‌شده معرفی شده‌اند و موقعیت ویژه‌ای دارند (Newsome, Moore, & Dowling, 2013).

توسعه گردشگری در این مناطق به‌منظور مجموعه‌ای از فعالیت‌های اقتصادی، تأثیر بسزایی در تقویت بنیان‌های اقتصادی جوامع محلی آنها دارد (Stewart and Draper, 2006).

از این رو، با توجه به مراحل مختلف اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جهانی شدن گردشگری، بخش مهم اقتصاد در بسیاری از کشورها است (Barkauskiene, 2013).

اما باید مراقب بود؛ زیرا به نظر می‌رسد امروزه با توجه به سود حاصل از گردشگری طبیعی، اصطلاح بوم‌گردی به یک شعار و در بین عده‌ای از گردشگران، به یک حيله، برای بازاریابی تبدیل شده است (Lee, 2013).

بوم‌گردی (اکوتوریسم) که به‌سرعت به یک بخش در حال رشد صنعت گردشگری تبدیل شده است، نوعی از گردشگری پایدار است (kannan, 2012). این

¹ National Ecotourism Society

² International Union for Conservation of Nature

ظرفیت‌ها و ارزش‌های منطقه و همچنین کاستی‌ها و خطرهای ارائه کند.

با توجه به لزوم دیدگاه تجزیه و تحلیلی برای شناخت و ایجاد برنامه‌ای مناسب، می‌توان راهکار^۱ SWOT را مبنای درستی برای ارزیابی و تدوین راهبردهای مناسب در مناطق با ارزش اکولوژیکی پیشنهاد داد؛ حتی اگر این رویکرد، تنها در سطح تعیین مسائل و توصیف آنها باشد و به صورت کلی باقی بماند (Kangas et al., 2003).

SWOT حروف اول چهار کلمه قوت، ضعف، فرصت و تهدید است. در این نوع تجزیه و تحلیل، راهبرد اثربخش باید قوت‌ها و فرصت‌های سیستم را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل برساند. برای تدوین راهبردهای نهایی، لازم است تا همه عوامل به‌مثابه بخشی از روند برنامه‌ریزی راهبردی در چهارچوب الگوی تجزیه و تحلیل SWOT در نظر گرفته شوند (Bernroide and Edward, 2002). تجزیه و تحلیل SWOT، ابزار مفیدی برای برنامه‌ریزی راهبردی در مدیریت محیطی است و مبنای اساسی برای شناسایی وضعیت و طراحی روش‌های آتی تدارک می‌بیند که در نگرش راهبردی ضروری است (Nikolaou & Evangelinos, 2010). تجزیه و تحلیل SWOT، در شناسایی وضعیت فعلی و در نظر گرفتن فشار بیشتر، قبل از انتخاب می‌تواند به ما کمک کند (Han, 2009 & Swan, 2010). بنابراین استفاده از این روش در ارزیابی و تحلیل وضعیت‌های منابع طبیعی با توجه به ماهیت کیفی محیط زیستی آنها بسیار مناسب است. اما با نظر به کاستی‌های این روش که تنها یک بررسی کیفی ناتمام و برشمردن عوامل خارجی و

همچنین، ابزار ارزشمندی برای محافظت از تنوع بیولوژیکی و فرهنگی است که آثار زیست‌محیطی را به حداقل رسانده و مزایای اجتماعی و اقتصادی را برای جوامع محلی ارائه کرده است (Kannan, 2012; Farrell & Runyan 2001; Bhattacharya, 2011).

همچنین بوم‌گردی، با هر تعریفی محرک تغییر نیز هست؛ اما این تعریف، نیازمند ایجاد روابط جدید بین مردم و محیط زیست و ایجاد شیوه زندگی متفاوتی برای مردم است. این مفهوم می‌خواهد نیرویی برای تغییر و ثبات ایجاد کند که این نیروها متفاوت بوده‌اند و از سطح جهانی تا مقیاس محلی عمل می‌کنند (Wall, 1980). لذا نهادینه کردن این مفهوم و ترویج آن، باید با برنامه‌ریزی انجام شود تا شاهد کمترین آسیب برای محیط زیست باشیم.

به‌طور کلی می‌توان چهار معیار برای توصیف بوم‌گردی بیان کرد: (Heyman et al, 2010) (Newsome, 2013)

- ۱- کمترین تأثیر منفی بر محیط زیست
- ۲- کمترین تأثیر منفی بر فرهنگ و بیشترین مسئولیت‌پذیری نسبت به فرهنگ جامعه میزبان
- ۳- بیشترین سود اقتصادی برای جامعه میزبان
- ۴- بیشترین رضایت تفریحی برای مشارکت جهان‌گردان

۵- مبتنی بر طبیعت بکر و اصیل
برای توسعه این صنعت، در نظر گرفتن ویژگی‌ها و معیارهای ارائه‌شده، ضروری است تا بتوان به الگوی پایداری در محیط زیست دست یافت. مطالعات تحلیلی می‌تواند راهکارها و دیدگاه‌های مناسبی از

¹ Strength, Weakness, Opportunity, Threat

توسعه بوم‌گردی انجام شده است. از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

Sayed و همکاران در سال ۲۰۱۳ از تجزیه و تحلیل SWOT برای بوم‌گردی پایدار در پارک ملی تندوره (شمال شرقی ایران) استفاده کردند. نتایج این مطالعه نشان داد مکان تثبیت‌شده گردشگری، با انواع جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی منحصربه‌فرد ساکنان محلی، از ویژگی‌های مثبت پارک ملی تندوره است و نبود زیرساخت‌ها و امکانات اساسی، از ویژگی‌های منفی آن به شمار می‌رود. رشد صحیح گروه‌های گردشگری مربوط به افراد محلی در تصمیم‌گیری، مهم‌ترین فرصت است و تنش، بی‌قراری و ناامنی در کشورهای همسایه تهدیدهای اصلی هستند (Sayyed et al, 2013).

Kara و همکاران در سال ۲۰۱۱، ویژگی‌های طبیعی و زیست‌محیطی جنگل شهری کوکارتلی عدنان مندرس را با توجه به مناسب بودن برای گردشگری ارزیابی کردند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که این منطقه نه تنها برای بوم‌گردی ساکنان محلی بسیار مساعد است، بلکه برای ساکنان نواحی دورتر نیز کاملاً جذاب و مناسب است (Kara et al, 2011).

Ganjali و همکاران در سال ۲۰۱۴ ارزیابی زیست‌محیطی و راهبردی از ظرفیت بوم‌گردی در تالاب انزلی را با استفاده از تجزیه و تحلیل SWOT انجام دادند. آنها بر اساس مطالعات میدانی و پرسش‌نامه‌ای (در تالاب انزلی و جمعیت محلی) ماتریس عامل‌های IFEM و EFEM (ضعف‌ها، قوت‌ها، تهدیدها و فرصت‌ها)، مؤثر بر توسعه گردشگری طبیعت در تالاب انزلی را در قالب تحلیل SWOT انجام دادند. نتایج نشان می‌دهد که از عوامل

داخلی است، به تکمیل فرآیند تحلیل نیاز است که این امر با یک الگوی ترکیبی و کمیت‌سازی رفع می‌شود و با استفاده از نظرهای کارشناسی و بهره‌گیری از تکنیک مقایسه زوجی انجام‌شدنی است. کمی‌کردن این روش و بهره‌گیری از نظرهای کارشناسی، می‌تواند برنامه‌ریزی در مناطق بکر و طبیعی را برای تصمیم‌گیری‌های صحیح هدایت کند. همچنین برای کمی‌کردن راهکارهای مدیریتی می‌توان از الگوی فریمن استفاده کرد. بر اساس این نظریه، در مدیریت یک مجموعه، توجه به حقوق تمام ذی‌نفعان و حفظ منافع آنان ضروری است و وجوه مختلف انتظارها، باید انگیزه‌های رقابت و مشارکت در هماهنگی و سازگاری با یکدیگر قرار گیرد. تجزیه و تحلیل ذی‌نفعان درباره این که مقصد گردشگری باید رسالت‌ها و احتمالاً راهبردهای مختلفی در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اکولوژیکی داشته باشد یا خیر، کمک بسزایی خواهد کرد. (Freeman, 1984; Freeman & Lorange, 1985).

تجزیه و تحلیل SWOT در بخش‌های مختلف برنامه‌ریزی و توسعه، به‌عنوان ابزاری برای سازمان‌دهی و تفسیر اطلاعات از جمله تولید انرژی زیستی (Liu et al., 2011)، صنعت حمل‌ونقل دریایی (Kandakoglu et al., 2009)، توسعه فناوری میکروبیولوژی مواد غذایی (Ghazinoory et al., 2009)، ارزیابی آثار زیست‌محیطی (Paliwal, 2006) و مدیریت گردشگری (Kajanus et al., 2004; Akca, 2006) به کار می‌رود.

بر این اساس، در ایران و سایر کشورها، مطالعاتی پیرامون سیاست و تعیین راهبردهای مناسب به‌منظور

خارجی در راستای هدف مد نظر به‌خوبی استفاده نشده است و به‌کارگیری آنها نیازمند برنامه‌ریزی و اعمال مدیریت سازمانی است (Ganjali et al, 2014). در سال ۱۳۹۲ حسین‌نژاد و همکاران، ارزیابی بوم‌گردشگری تالاب‌های استان گلستان را به‌کمک الگوی فریمن انجام دادند و راهبردهای جذب سرمایه، شناساندن منطقه و تدوین طرح‌های کلان اقتصادی و توریستی برای منطقه را به‌عنوان مناسب‌ترین راهبردها پیشنهاد کردند (حسین‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۲). غازی و قدیری نیز در سال ۱۳۸۹ با الگوی برنامه‌ریزی راهبردی فریمن، به توانایی‌های ژئوتوریسمی کویر پرداختند و مدیریت مقتدرانه سازمان محیط زیست و همچنین بهره‌گیری از توانایی‌های ژئوتوریسمی پارک ملی کویر به‌منظور جذب گردشگر را، دو راهبرد اصلی مدیریتی برای منطقه عنوان کردند (غازی و قدیری، ۱۳۸۹). پژوهش حاضر نیز با توجه به فشار عوامل داخلی و خارجی و نبود راهبردهای مناسب برای منطقه و توسعه بی‌برنامه بوم‌گردی در زیستگاه‌های طبیعی، به‌هدف تدوین و اولویت‌بندی راهبردهای مناسب و اصلی با رویکرد کنترل تخریب در منابع طبیعی کشور انجام شده است.

ایران به‌دلیل تنوع آب و هوایی، غنای فرهنگی، بیابان‌ها، جنگل‌ها، موقعیت ژئومورفولوژیکی، پارک‌های ملی، پناهگاه‌های حیات وحش، دریاها و ساحل‌ها، مکان‌های طبیعی دیدنی، کوه‌ها، مرتع‌ها، تالاب‌ها، دریاچه‌ها و جزیره‌ها، از موقعیتی خاص برخوردار است (Asadi, 2012). از این رو بوم‌گردی می‌تواند مهم‌ترین مزیت رقابتی در صنعت گردشگری ایران باشد. ایران، با توجه به تنوع منطقه‌ای، جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی، طیف وسیعی از صنایع دستی

و تنوع بیولوژیکی، در زمینه بوم‌گردی در مقایسه با سایر شاخه‌های گردشگری از موقعیت خوبی بهره‌مند است (زنگی‌آبادی و همکاران، ۱۳۸۵؛ توانگر، ۱۳۸۹). از جمله مناطق ویژه و شایسته توجه گردشگران طبیعت، می‌توان به پارک‌های ملی اشاره کرد. پارک ملی، مناطق نسبتاً وسیع و دارای نمونه برجسته‌ای از عوارض زمین‌شناسی، بوم‌شناسی، جغرافیایی و چشم‌اندازهای طبیعی است که از اهمیت ملی برخوردار است و به‌منظور حفاظت دائمی و بهره‌برداری معنوی در شرایط طبیعی انتخاب می‌شوند. در این مناطق، اهداف مدیریت در طبقه دو اتحادیه بین‌المللی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی برای استفاده‌های آموزشی - علمی و تفرجگاهی، بر اساس رعایت مقررات و محدودیت‌های تنظیم‌شده، ساماندهی انواع بهره‌برداری‌های سازگار با خواسته‌های هر زون بر اساس زون‌بندی می‌تواند انجام گیرد (فائو، ۱۹۸۸). اما بهره‌گیری از این موقعیت ویژه با توجه به توانایی‌های توسعه‌ای که ایجاد کرده است، به همان میزان امکان تخریب را افزایش می‌دهد. در این شرایط، برنامه‌ریزی و مدیریت بوم‌گردی و توجه به ارزش‌های اکولوژیکی بسیار اهمیت دارد و امکان توسعه پایدار را فراهم می‌کند. بنابراین توجه به برنامه‌ریزی و راهبردها برای توسعه صنعت بوم‌گردی بسیار مهم است؛ ولی متأسفانه در سایه منافع اقتصادی، به این صنعت چندان توجه نمی‌شود.

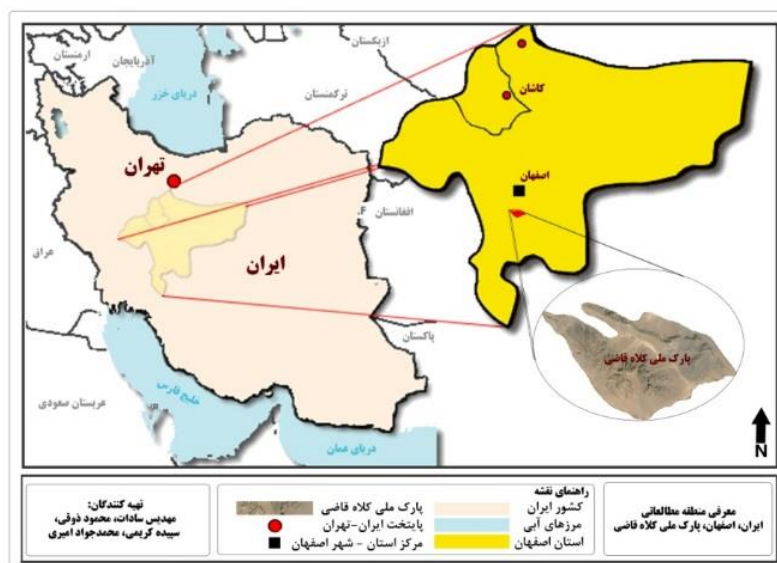
مدیریت صنعت گردشگری طبیعی، نیازمند یک برنامه مدیریتی و ارائه راهبردهایی برای تشخیص عوامل اصلی و مؤثر بر توسعه آن، متناسب با ویژگی‌های آن منطقه است.

برخوردراری از چشم‌اندازهای زیبای نواحی کوهستانی و تپه‌ماهور، وجود انواع گیاهان گل‌دار و گونه‌های متعدد حیات وحش جانوری و استفاده‌های علمی، پژوهشی، اقتصادی و گردشگری دارای ارزش وجودی بوده است (خواجه‌الدین و یگانه، ۱۳۸۳). از این رو پارک ملی کلاه‌قازی، یکی از زیستگاه‌های معروف دنیا محسوب می‌شود که ذخایر ژنتیکی جانوری آن بسیار باارزش است (خواجه‌الدین، ۱۳۸۳). در نتیجه، از لحاظ داشتن فون و فلور متنوع، وجود پستی‌ها و بلندی‌های متعدد و ذخایر فسیلی، از لحاظ گردشگری طبیعی برای بازدیدکنندگان دارای جذابیت است. از جمله گونه‌های جانوری موجود در این پارک ملی می‌توان به *Capra aegagrus*, *Gazella subgutturosa*, *Hyaena hyaena*, *Vulpes vulpes*, *Ovis orientalis*, *Perdix perdix*, *Canis lupus*, *Canis aureus*, *Ammoperdix griseogularis*, *Merops*, *Aquila chrysaetos*, *Buteo lagopus*, *apiaster* و *Passer hispaniolensis*, *Falco pelegrinoides* انواع خزندگان و از جمله مهم‌ترین گونه‌های گیاهی می‌توان به *Acanthophyllum bracteatum*, *Acer monspesulanum*, *Aellenia squalrosum*, *Bassia littoralis*, *Celltis caucasica*, *Daphne mucronata*, *Ebenus stellate*, *Tamarix spp*, *Suaeda spp* کرد (خواجه‌الدین و یگانه، ۱۳۸۳).

از این رو، با توجه به شرایط خاص حاکم بر پارک‌های ملی، شناسایی محدودیت‌های توسعه بوم‌گردی و راهبردهای مناسب بسیار مهم است. در این مطالعه نیز، پارک ملی کلاه‌قازی به‌عنوان نمونه موردی، تجزیه و تحلیل می‌شود تا مناسب‌ترین راهبردهای مدیریتی برای حفظ آن در مقابل توسعه بوم‌گردی تدوین شود. هدف نهایی پژوهش، رتبه‌بندی عامل‌های فرصت، تهدید و ویژگی‌های مثبت و منفی منطقه با تأکید بر توسعه بوم‌گردی است؛ سپس بر اساس آن، راهبردها و راهبردهایی مناسبی تعریف شده است و با توجه به نیاز محیط زیستی و وضعیت این پارک، آن راهبردها به‌صورت اولویت‌بندی و کمی در آمده است؛ به‌گونه‌ای که میزان عملیاتی‌بودن آنها همگام با توسعه بوم‌گردی، مد نظر قرار گرفته و رویکردهایی، برای جلوگیری از تخریب و رسیدن به توسعه پایدار با ترویج بوم‌گردی ارائه شده است.

منطقه در دست مطالعه

پارک ملی کلاه قازی با مساحت ۴۷۲۶۲ هکتار در جنوب شرقی اصفهان، در محدوده "45' 51 E الی "15' 52 E طول شرقی و "20' 32 N الی "30' 32 N عرض شمالی واقع شده است (شکل ۱). این منطقه به‌دلیل داشتن تنوع اکولوژیک، حفاظت از منابع ژنتیکی و ابقای تعادل طبیعی، کاهش ناهنجاری‌های حاصل از فعالیت‌های صنعتی و عوارض جمعیتی،

شکل ۱. معرفی سلسله‌مراتب منطقه در دست مطالعه، استان اصفهان، پارک ملی کلاه‌قاضی

روش پژوهش

پژوهش حاضر بر اساس روش‌های توصیفی - تحلیلی است و برای کنترل اطلاعات و داده‌ها، از اسناد و مطالعات زمینه‌ای مثل استفاده از داده‌های موجود، جاذبه‌ها، امکانات و خدمات در منطقه استفاده شده است. همچنین در مراحل پژوهش ضمن بازدید منطقه، از گزارش موجود وضعیت پارک ملی کلاه‌قاضی در اداره محیط زیست استان نیز استفاده شد. بر این اساس از تکنیک ماتریس تجزیه و تحلیل SWOT برای آنالیز داده‌ها و ارائه راهبردهای رشد گردشگری در این منطقه بهره گرفته شد.

ماتریس SWOT در توسعه به چهار شکل به مدیران کمک می‌کند که به ترتیب عبارتند از:

راهبردهای SO (قوت‌ها و فرصت‌ها)، راهبردهای WO (ضعف‌ها و فرصت‌ها)، راهبردهای ST (قوت‌ها و تهدیدها) و راهبردهای WT (ضعف‌ها و تهدیدها).

هشت مرحله برای ساخت یک ماتریس SWOT وجود دارد:

- ۱- فهرست فرصت‌های خارجی کلیدی؛
- ۲- فهرست تهدیدهای خارجی کلیدی؛ ۳- فهرست ویژگی‌های مثبت داخلی کلیدی؛ ۴- فهرست ویژگی‌های منفی داخلی کلیدی؛ ۵- مطابقت ویژگی‌های مثبت داخلی با فرصت‌های خارجی و ثبت راهبردهای حاصل SO؛ ۶- تطبیق ویژگی‌های منفی داخلی با فرصت‌های خارجی و ثبت راهبردهای حاصل WO؛ ۷- تطبیق ویژگی‌های مثبت داخلی با تهدیدهای خارجی و ثبت راهبردهای حاصل ST؛ ۸- تطبیق ویژگی‌های منفی داخلی با تهدیدهای خارجی و ثبت راهبردهای حاصل (Amalnic et al, 2010 WT (David, 2007) (دیوید، ۱۳۸۹).

بدین ترتیب فهرستی از عوامل تأثیرگذار داخلی و خارجی در راستای هدف پژوهش، بر اساس نظرهای گروه کارشناسی متشکل از سی کارشناس، در تخصص‌های برنامه‌ریزی و مدیریت محیط زیست، جغرافیای روستایی، جنگل‌داری و ارزیابی سرزمین ایجاد شد. مجموعه‌ای از کارشناسان دانشجوی

بعد، به‌منظور درجه‌بندی هر یک از عوامل در دست‌بررسی، به هر یک از آنها رتبه ۱ تا ۵ داده شده است. رتبه ۱ نشان‌دهنده ضعف اساسی، رتبه ۲ ضعف کم، رتبه ۳ مبین قوت، رتبه ۴ نشان‌دهنده قوت بالا و رتبه ۵ نشان‌دهنده قوت بسیار بالا است. در نهایت از حاصل ضرب وزن در رتبه هر عامل، امتیاز وزنی آن محاسبه می‌شود. مجموع امتیازات نهایی تمام عوامل، محاسبه شده است تا امتیاز مقصد بوم‌گردی مشخص شود. این امتیاز نشان‌دهنده چگونگی پاسخ مجموعه به عوامل موجود بیرونی و درونی است. حداکثر امتیاز وزنی ۱، متوسط آن ۳ و حداکثر آن ۵ است. اگر امتیاز نهایی مجموعه کمتر از ۳ باشد، یعنی مجموعه از نظر عوامل داخلی ضعیف است و اگر نمره نهایی بیشتر از ۳ باشد، نشان‌دهنده این است که مجموعه از نظر عوامل داخلی قوی است. این مراحل برای ماتریس ارزیابی عوامل خارجی نیز تکرار می‌شود. در نهایت به‌منظور کاهش تعداد عوامل داخلی و خارجی و آسان‌کردن تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی، مهم‌ترین عوامل، مشخص و بر اساس آنها راهبردهای مناسبی برای توسعه این صنعت ارائه شد. در ادامه به‌هدف کمی‌کردن و اولویت‌بندی راهبردهای مدیریتی، از الگوی فریمن موسوم به ماتریس ذی‌نفعان استفاده شد. پیدایش الگوی ذی‌نفعان در برنامه‌ریزی راهبردی، بر اساس نظریه فریمن (۱۹۸۴) شکل گرفت. بر اساس این نظریه، در مدیریت یک مجموعه، توجه به حقوق و حفظ منافع تمامی ذی‌انفعان امری ضروری است و وجوه مختلف انتظاراتها و انگیزه‌های رقابت و مشارکت، باید در هماهنگی و سازگاری با یکدیگر قرار گیرد (حسینی‌نسب و راشدی، ۱۳۸۸).

تحصیلات تکمیلی و اعضای هیئت علمی در تخصص‌های نام‌برده، آورده شده بودند. کارشناسان برای شناخت، ابتدا خلاصه‌ای از طرح جامع مدیریت پارک ملی کلاه‌قازی در سازمان محیط زیست استان اصفهان را مطالعه و سپس نظر خود را اعلام کردند. شاخص‌ها در گروه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اکولوژیکی و نهادی براساس عوامل اثرگذار بر پارک ملی کلاه‌قازی که در توسعه بوم‌گردی منطقه به‌شکل مستقیم یا غیرمستقیم دخالت داشته، طبقه‌بندی شده‌اند. می‌توان گفت این طبقه‌بندی، بیشترین هماهنگی را با نظریه توسعه پایدار دارد. در گام بعدی، پس از تشکیل جدول‌های مربوط به ویژگی‌های ضعف، قوت، فرصت و تهدیدهای منطقه، درجه‌بندی و انتخاب مهم‌ترین عامل به‌کمک مقایسه زوجی AHP، وزن‌دهی و کمی‌سازی شد. فرآیند مقایسه زوجی AHP یکی از بهترین روش‌ها برای تصمیم‌گیری چند معیاری است که MCDM، به‌منظور ارزش‌دهی به معیارها به کار برده می‌شود. این روش یک روش شهودی آسان برای تدوین و تحلیل تصمیم‌ها است.

(Byun, 2001 & Karimi, 2006 & Nabi Saaty, 2013). (Bidhendi et al, 2013). این روش که به‌دست (1077) ایجاد شد، روشی برای حل مسائل چند معیاره با تنظیم اولویت‌های آنها است. (Karahalios et al., 2011 & Zheng et al, 2012).

ارزش‌گذاری‌ها برحسب روش ساعتی بین ۱ تا ۹ برای عامل‌های داخلی و خارجی نمره‌دهی شد. سپس، وزن عوامل نشان‌دهنده اهمیت نسبی در رسیدن به هدف، استخراج شد. جمع ضرایب وزنی اختصاص داده شده، برابر با یک است و هر عامل که وزن بیشتری داشته باشد، تأثیر آن بیشتر است. در مرحله

باشد، راهبرد مد نظر، عملی خواهد بود و احتمال عملی شدن آن نیز بستگی به مقدار عددی امتیاز دارد. بدین منظور محاسبات برای منطقه حفاظت‌شده کلاه‌قاضی انجام و نتایج آن آورده شده است.

یافته‌های پژوهش

ماتریس SWOT در منطقه با توجه به مطالعات میدانی و بررسی‌های تاریخی، می‌تواند طبق ماتریس‌های زیر انجام شود.

بررسی محیط داخلی پارک ملی

جدول تجزیه و تحلیل عوامل داخلی (IFAs) حاصل بررسی راهبردهای عوامل داخلی سیستم است. این جدول، ویژگی‌های قوی و ضعیف اصلی داخلی مقصد گردشگری را تدوین و ارزیابی می‌کند (جدول ۱ و ۲).

در این الگو، اولویت اجرای هر راهبرد از منظر عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اکولوژیکی با محاسبه مؤلفه C تعیین می‌شود. مؤلفه C از حاصل ضرب دو مؤلفه A و B به دست می‌آید. در این ماتریس، A عبارت است از اثر عامل محیطی بر راهبرد مد نظر که مقیاس آن از +۵ به معنی «بسیار مثبت» تا -۵ به معنی «بسیار منفی» است و B عبارت است از اهمیت هر عامل برای تحقق راهبرد مد نظر و مقیاس آن از صفر به معنی «غیرمهم» تا ۱۰ به معنی «خیلی مهم» متغیر است. سپس مقدار C برای هر راهبرد ارائه‌شده در منطقه، محاسبه شد. در مرحله بعد با جمع مقدار امتیاز هر راهبرد، امتیاز کل آن راهبرد به دست آمد. در نهایت چنانچه جمع جبری C برابر با صفر یا عددی منفی شود، نشان‌دهنده آن خواهد بود که آن راهبرد از نظر اجرایی امکان‌پذیر نیست و در صورتی که مثبت

جدول ۱. ماتریس خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل داخلی (IFAs) در ارزیابی توانایی‌های پارک ملی کلاه‌قاضی

شاخص	قوت	وزن	درجه‌بندی	امتیاز
اقتصادی	۱. تمایل بازدیدکنندگان به پرداخت ورودی برای بازدید از پارک	۰.۰۳۳	۳	۰/۰۹۹
	۲. وجود راه‌های اصلی و فرعی متعدد منتهی به این پارک ملی	۰.۰۵۵	۴	۰/۲۲
اجتماعی و فرهنگی	۳. نزدیکی به مراکز جمعیتی و مراکز شهری از جمله اصفهان، شیراز و روستاهای اطراف	۰.۰۴۶	۴	۰/۱۸۴
	۴. سازگاری ماهیت حضور و فعالیت‌های مورد علاقه بازدیدکنندگان از جمله مشاهده حیات وحش، صرف غذا، گفتگو با همراهان، عکاسی و فیلم‌برداری، کوه‌نوردی، پیاده‌روی و ... با اهداف حفاظتی	۰.۱۲۶	۵	۰/۶۳
	۵. علاقه بازدیدکنندگان به بازدید مجدد	۰.۰۱۴	۳	۰/۰۴۲
	۶. وضعیت خوب آگاهی و سواد بین بازدیدکنندگان (تحصیلات گردشگران کمی بالاتر از دیپلم)	۰.۰۱۷	۳	۰/۰۵۱
اکولوژیکی	۷. بهره‌مندی از فون و فلور متنوع	۰/۱۹۲	۵	۰/۹۶
	۸. وسعت و تنوع زیستگاهی در منطقه	۰/۱۲۱	۵	۰/۶۰۵
	۹. برخورداری از سیمای منظر طبیعی زیبا و منحصر به فرد (وجود قابلیت و استعداد اکوتوریستی)	۰/۲۳۹	۵	۱/۱۹۵
	۱۰. شیب ملایم (۰ تا ۱۲ درصد) اراضی در بیش از نیمی از مساحت پارک	۰.۰۲۰	۳	۰/۰۶
	۱۱. وجود کوه‌های متعدد از جمله کلاه‌قاضی، شیوان، گره، رحمت‌آباد و .... در منطقه	۰.۰۲۴	۳	۰/۰۷۲
	۱۲. اعتقاد مسئولان به اشتغال‌زایی به‌وسیله گسترش توریسم به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سازوکارهای	۰/۰۲۶	۳	۰/۰۷۸
	مناسب در این زمینه			
نهادی	۱۳. حمایت و پشتیبانی سازمان محیط زیست بر توسعه بوم‌گردی در منطقه	۰/۰۸۸	۴	۰/۳۵۲
مجموع		۱		۴/۵۵

جدول ۲. ماتریس خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل داخلی (IFAS) در ارزیابی توانایی‌های اکوتوریستی پارک ملی کلاه‌قازی

شاخص	ضعف	وزن	درجه‌بندی	امتیاز
اقتصادی	۱. بی‌اطلاعی جامعه محلی از ظرفیت اقتصادی صنعت بوم‌گردی منطقه	۰/۰۱۸	۱	۰/۰۱۸
	۲. مشارکت نداشتن مردم برای بهره‌مندی اقتصادی از منطقه	۰/۰۱۴	۱	۰/۰۱۴
اجتماعی و فرهنگی	۳. حضور گردشگران در بازه‌های زمانی مشخص	۰/۰۳۳	۳	۰/۰۹۹
	۴. کمبود تبلیغات مناسب برای معرفی جاذبه‌های گردشگری طبیعی منطقه	۰/۰۲۳	۲	۰/۰۴۶
اکولوژیکی	۵. نامناسب بودن تسهیلات بهداشتی، رفاهی، اقامتی، تفریحی و ورزشی	۰/۰۰۹	۱	۰/۰۰۹
	۶. اراضی خشک و آسیب‌پذیر با قدرت احیا و بازسازی کم و تعادل اکولوژیکی بسیار ناپایدار و زودشکن	۰/۰۸۲	۳	۰
	۷. تاج پوشش ضعیف و کم‌تراکم	۰/۰۲۶	۲	۰/۰۵۲
	۸. وجود گونه‌های حفاظت‌شده و حساس در منطقه	۰/۰۱۱	۱	۰/۰۱۱
	۹. بی‌توجهی به فصول زادآوری و مدیریت گونه‌های حساس و کمیاب	۰/۰۶۴	۲	۰/۱۲۸
	۱۰. برهم خوردن زنجیره صید و صیادی در منطقه	۰/۰۵۵	۲	۰/۱۱
نهادی	۱۱. روبه‌رو شدن با بحران کم‌آبی طی سال‌های اخیر	۰/۰۴۱	۲	۰/۰۸۲
	۱۲. نامشخص بودن وضعیت ارزیابی زیست‌محیطی پارک (بی‌اطلاعی از گونه‌های موجود و گونه‌های از بین رفته در پارک)	۰/۱۹۵	۳	۰/۵۸۵
	۱۳. ناسازگاری و اختلاف در تصمیم‌گیری‌ها	۰/۱۷۱	۳	۰/۵۱۳
	۱۴. اختلاف اهداف ذی‌نفعان و ذی‌نفعان در منطقه	۰/۱۲	۱	۰/۱۲
	۱۵. مدیریت چندگانه بر پارک طی سال‌های اخیر	۰/۱۳۹	۲	۰/۲۷۸
مجموع		۱		۲/۳۱

بررسی محیط خارجی پارک ملی (EFAS) در توسعه صنعت گردشگری در پارک ملی

کلاه‌قازی انجام شده است (جدول ۳ و ۴).

پس از شناسایی و تجزیه و تحلیل عوامل داخلی، شناسایی و تجزیه و تحلیل عوامل مؤثر خارجی

جدول ۳. ماتریس خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل خارجی (EFAS) در ارزیابی توانایی‌های اکوتوریستی پارک ملی کلاه‌قازی

شاخص	فرصت	وزن	درجه‌بندی	امتیاز
اقتصادی	۱. افزایش توجه دولت به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری	۰/۰۳۶	۴	۰/۱۴۴
	۲. افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در گردشگری (توسعه بوم‌گردی)	۰/۰۱۶	۳	۰/۰۴۸
اجتماعی و فرهنگی	۳. افزایش انگیزه بیشتر مردم برای مسافرت و تفریح	۰/۱۴۳	۳	۰/۴۲۹
	۴. وجود قطب بزرگ جمعیتی در نزدیکی این نواحی از جمله اصفهان، شیراز و سایر مراکز شهری و روستایی اطراف	۰/۰۶	۴	۰/۴۲۴
	۵. بالارفتن تفکرات زیست‌محیط	۰/۱۱۷	۴	۰/۵۸۵
	۶. ظرفیت بالای استان اصفهان در جذب گردشگر از سراسر دنیا	۰/۰۷۲	۴	۰/۲۸۸
اکولوژیکی	۷. حفاظت از اکوسیستم‌های طبیعی و تلاش برای کاهش تأثیرات منفی فعالیت‌ها روی آن	۰/۱۹۴	۵	۰/۱۸
	۸. موقعیت بی‌نظیر پارک در استان به‌عنوان زیستگاهی منحصربه‌فرد با تنوع اکولوژیکی و غنای گونه‌ای زیاد برای توسعه بوم‌گردی	۰/۲۳۱	۵	۱/۱۵۵
نهادی	۹. وجود نهادها و سازمان‌های مختلف برای حمایت و ارائه تسهیلات و خدمات مختلف	۰/۰۲۹	۴	۰/۱۱۶
	۱۰. وجود نیروهای متخصص و انجمن‌های محیط زیستی در استان	۰/۰۳	۳	۰/۰۹
	۱۱. مدیریت مشارکتی نهادها مرتبط در سطح استان به‌منظور تسریع توسعه بوم‌گردی	۰/۰۲	۴	۰/۰۸
	۱۲. وجود پشتوانه قانونی مناسب برای حمایت از پارک ملی	۰/۰۵۲	۴	۰/۲۰۸
مجموع		۱		۳/۵۶

جدول ۴. ماتریس خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل خارجی (EFAS) در ارزیابی توانایی‌های اکوتوریستی پارک ملی کلاه‌قاضی

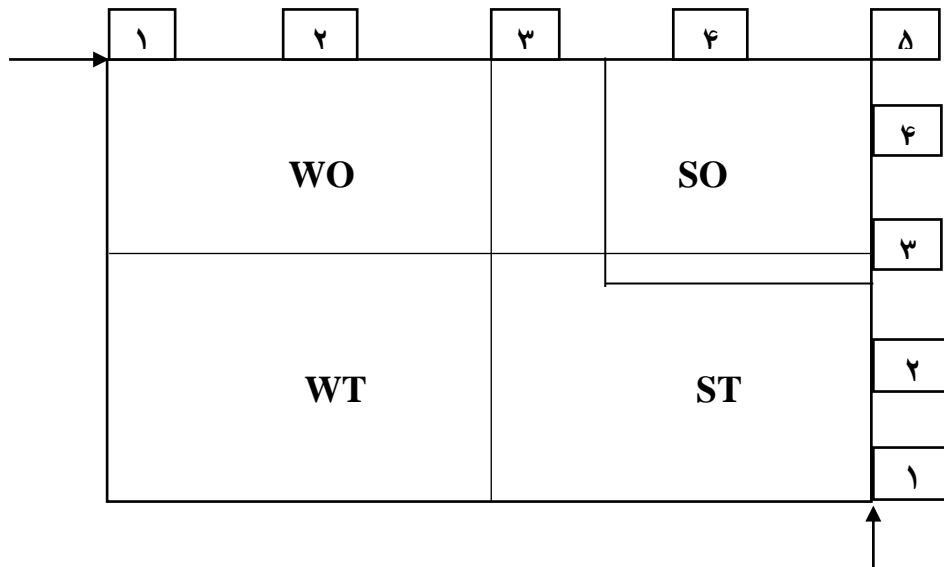
شاخص	تهدید	وزن	درجه‌بندی	امتیاز
اقتصادی	۱. افزایش قیمت‌ها برای ایجاد تجهیزات و تسهیلات گردشگری	۰/۰۱۳	۱	۰/۰۱۳
	۲. مجموعه معادن لاشتر در قسمت پناهگاه حیات وحش	۰/۲۰۷	۳	۰/۶۲۱
اجتماعی و فرهنگی	۳. افزایش تمایل گردشگران برای مسافرت به سایر مناطق تفریحی و رقیب	۰/۰۳۷	۱	۰/۰۳۷
	۴. افزایش جمعیت جنوب اصفهان نسبت به گذشته	۰/۰۵	۱	۰/۰۵
	۵. کمبود خدمات‌رسانی تورهای گردشگری در منطقه (مراجعه به سایت با خودروهایی شخصی)	۰/۰۶۹	۲	۰/۱۳۸
	۶. افزایش امکانات و خدمات در مناطق تفریحی رقیب در مقایسه با این منطقه	۰/۰۳۳	۱	۰/۰۳۳
اکولوژیکی	۷. زیادشدن تخریب و آلودگی‌های زیست‌محیطی و بی‌توجهی به طبیعت‌گردی پایدار و بهره‌برداری نادرست از منابع	۰/۱۲۴	۲	۰/۲۴۸
	۸. وجود صنایع عظیمی مانند فولاد مبارکه، ذوب‌آهن و فرآورده‌های نسوز در نزدیکی منطقه	۰/۲۰۲	۳	۰/۶۰۶
	۹. از بین رفتن خدمات محیط زیستی سیستم‌های طبیعی و تخریب منابع	۰/۰۹۶	۲	۰/۱۹۲
	۱۰. از بین رفتن درختان و پوشش گیاهی و ایجاد تنش در جانوران و آثار تخریب در منطقه	۰/۱۵	۲	۰/۳۰
نهادی	۱۱. بروکراسی اداری	۰/۰۱۹	۱	۰/۰۱۹
مجموع		۱		۲/۲۶

توسعه بوم‌گردی عبارت‌اند از: غنای گونه‌ای منطقه، جذب گردشگری در استان اصفهان و تمایل مردم برای سفر به طبیعت. علاوه بر فرصت‌ها، این منطقه با خطرهای و تهدیدهایی نیز روبه‌رو است. مهم‌ترین تهدیدها شامل توسعه معدن (به‌ویژه معدن لاشتر) در منطقه، وجود صنایع سنگین فولاد و ذوب‌آهن در نزدیکی منطقه و همچنین وضعیت روبه‌زوال پوشش گیاهی و تنوع زیستی ناشی از مشکلات محیطی است. برحسب نتایج می‌توان گفت، مدیریت این پارک ملی به برنامه‌ریزی جامع برای بازنمایی ویژگی‌های مثبت، تقویت فرصت‌ها و مقابله با ضعف‌ها و تهدیدها نیاز دارد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و خارجی، نشان می‌دهد که میانگین مجموع امتیازات وزنی جدول‌های (۱) و (۲)، معادل ۳.۴۳ است. این عدد نشان‌دهنده آن است که برای گسترش بوم‌گردی در منطقه، ویژگی‌های مثبت بیشتر از ویژگی‌های منفی است. همچنین جدول‌های (۳) و (۴)، معادل ۲.۹۱ است. این عدد نشان می‌دهد که در وضعیت موجود، تهدیدها بیشتر از فرصت‌های موجود

در بررسی راهبردی محیط داخلی و خارجی پارک ملی کلاه‌قاضی، ۱۳ عامل قوت در برابر ۱۵ عامل ضعف و ۱۲ فرصت در مقابل ۱۱ تهدید شناسایی شده است. در مجموع، ۲۵ عامل قوت و فرصت به‌عنوان مزیت و ۲۶ عامل ضعف و تهدید به‌عنوان محدودیت شناخته شد. مهم‌ترین عامل‌های قوت پارک برای توسعه بوم‌گردی، شامل سیمای منظر طبیعی و بکر پارک، فون و فلور متنوع، وسعت زیستگاهی منطقه و سازگاری ماهیت توسعه بوم‌گردشگری با ماهیت پارک‌های ملی است. در مقابل، بزرگترین عامل‌های ضعف پارک، شامل ناسازگاری در تصمیمات، نامشخص بودن وضعیت زیست‌محیطی پارک ملی کلاه‌قاضی (نداشتن اطلاع دقیق از گونه‌ها و...) و مدیریت چندگانه و متغیر در سال‌های اخیر است. شناخت ویژگی‌های مثبت و منفی، به‌ترتیب اولویت‌های ارائه‌شده، بهترین راه‌حل را نشان می‌دهد. علاوه بر عوامل داخلی، برخی عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) نیز بر پارک ملی تأثیر دارند. بیشترین اولویت‌های پارک ملی کلاه‌قاضی به‌منظور

ST در اولویت قرار دارد و برنامه‌ریزی‌ها و پیشنهادها باید براساس آنها باشد تا بتوان نسبت به بهبود وضعیت حفاظتی پارک و توسعه بوم‌گردی در منطقه، اقدامات لازم را انجام داد.

است؛ یعنی محیط طبیعی پارک ملی با توجه به حساسیت‌های موجود، در معرض تهدید قرار گرفته است و وضعیت منطقه را در محیط ST قرار داده است. قراردادن در محیط ST، یعنی هنگام برنامه‌ریزی، استخراج راهبرد مبتنی بر محیط SO و

شکل ۲. وضعیت کنونی مدیریت بوم‌گردشگری پارک ملی کلاه‌قازی

برنامه‌ریزان قرار می‌دهد که عامل‌های راهبردی را به تعداد کمتری محدود کنند.

با بررسی مجدد وزن‌های عوامل داخلی (جدول ۱ و ۲) و عوامل خارجی (جدول ۳ و ۴)، جدول (۵) (SFAS) استخراج شد. این جدول، فرصتی در اختیار

جدول ۵. خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل راهبردی (SFAS)

امتیاز	درجه‌بندی	وزن	مهم‌ترین عوامل راهبردی از جدول تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و خارجی
۰/۹۶	۵	۰/۱۹۲	۱. بهره‌مندی از فون و فلور متنوع
۰/۶۰۵	۵	۰/۱۲۱	۲. وسعت و تنوع زیستگاهی در منطقه
۱/۱۹۵	۵	۰/۲۳۹	۳. برخورداری از سیمای منظر طبیعی زیبا و منحصربه‌فرد (وجود ظرفیت و استعداد اکوتوریستی)
۰/۵۸۵	۳	۰/۱۹۵	۴. نامشخص بودن وضعیت ارزیابی زیست‌محیطی پارک (بی‌اطلاعی از گونه‌های موجود و گونه‌های از بین رفته در پارک)
۰/۵۱۳	۳	۰/۱۷۱	۵. ناسازگاری در تصمیم‌گیری‌ها
۰/۱۸	۵	۰/۱۹۴	۶. حفاظت از اکوسیستم‌های طبیعی و تلاش برای کاهش تأثیرات منفی فعالیت‌ها روی آن
۱/۱۵۵	۵	۰/۲۳۱	۷. موقعیت مکانی بی‌نظیر پارک در استان به‌عنوان زیستگاهی منحصربه‌فرد با تنوع اکولوژیکی و غنای گونه‌ای زیاد برای توسعه بوم‌گردی
۰/۶۲۱	۳	۰/۲۰۷	۸. مجموعه معادن لاشر در قسمت پناهگاه حیات وحش
۰/۶۰۶	۳	۰/۲۰۲	۹. وجود صنایع عظیمی مانند فولاد مبارکه، ذوب‌آهن و فرآورده‌های نسوز در نزدیکی منطقه

جدول (۶)، به‌عنوان پایه و مبنا در تدوین و ارائه راهبرد و تشکیل ماتریس SWOT است. بر این مبنا، طرح راه‌حل‌های توسعه پایدار پس از ترکیب عوامل راهبردی شامل گزینه‌های زیر است:

جدول ۶. نظام تحلیل راهبردهای ظرفیت‌های اکوتوریستی پارک ملی کلاه‌قاضی

WT (راهبردهای تدافعی)	SO (راهبردهای رقابتی / تهاجمی)
۱. ارائه راهبردهای مناسب ارزیابی منطقه به‌منظور برنامه‌ریزی در راستای کنترل آثار و عوامل تخریبی ۲. ارائه راهبرد مناسب به‌منظور مدیریت یک‌پارچه صنایع و معادن منطقه ۳. ارائه برنامه و چشم‌انداز بلندمدت منطقه برای جلوگیری از تضاد منافع ۴. تعیین مدیریت گردشگری پارک ملی کلاه‌قاضی برای تدوین برنامه جامع گردشگری و ایجاد زیرساخت‌های توسعه بوم‌گردی در منطقه	۱. سیاست‌گذاری جذب بوم‌گردی برای بهره‌گیری از سیمای منظره بکر و متنوع با توجه به موقعیت بی‌نظیر منطقه ۲. تدوین راهبردهای مناسب کاهش آثار انسانی به‌منظور حفاظت از فون و فلور و تنوع زیستگاهی منطقه ۳. برنامه‌ریزی و پهنه‌بندی به‌هدف توسعه بوم‌گردی در پهنه‌های وسیع پارک ملی ۴. سیاست‌گذاری مناسب برای حمایت از انجمن‌ها و هدایت صحیح جنبش‌های محیط زیستی
ST (راهبردهای تنوع‌بخشی)	WO (راهبردهای بازنگری)
۱. تدوین دستورالعمل ویژه به‌منظور مدیریت معادن و صنایع در منطقه ۲. تدوین برنامه‌های بلندمدت پایش محیط زیستی پارک به‌منظور شناخت منابع آلاینده و تخریب‌کننده و ارائه روش‌های علمی - عملی برای کاهش آثار زیست‌محیطی ۳. تدوین راهبردهای مناسب به‌هدف سازگاری فعالیت‌های بوم‌گردی در منطقه با ماهیت حفاظتی گونه‌ها و پوشش گیاهی ۴. اولویت‌بندی زون‌های پارک بر اساس تنوع گونه‌ها و میزان حساسیت آنها و نیز شناسایی توانایی‌ها و محدودیت‌های بوم‌گردشگری در هر یک از زون‌ها	۱. تدوین گزارش جامع ارزیابی پارک ملی به‌منظور برنامه‌ریزی حفاظت گونه‌های موجود در پارک ۲. سیاست‌گذاری به‌هدف توسعه بوم‌گردی با مشارکت جامعه مردمی و محلی ۳. راهبرد افزایش سهم مشارکت محلی در تصمیم‌گیری‌ها با در نظر داشتن منافع جامعه محلی ۴. تدوین برنامه جامع مدیریتی برای حفاظت از تنوع گونه‌ای و توسعه بوم‌گردی

با کمی‌کردن ارزش‌ها و تعیین آثار اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، اکولوژیکی و نهادی بر راهبردهای محیط منتخب، براساس الگوی فریمن، نتایج آن طبق جدول (۷) به‌شرح زیر است:

جدول ۷. تعیین اولویت اجرای راهبردهای تهاجمی / رقابتی با استفاده از الگوی فریمن

تأثیر عوامل محیطی بر راهبردها	راهبردها								
	SO4		SO3		SO2		SO1		
	A	B	A	B	A	B	A	B	
		C		C		C		C	
اقتصادی	۰	۴	+۳	۸	+۴	۷	+۲	۷	+۱۴
اکولوژیکی	۰	۲	+۵	۹	+۵	۶	+۵	۶	+۳۰
اجتماعی - فرهنگی	+۴	۶	+۲	۵	+۴	۵	+۲	۴	+۸
نهادی	+۳	۱۰	۰	۱۰	+۲	۹	۰	۹	+۱۸
جمع کل	+۵۴		+۷۹		+۹۶*		+۵۱		

جدول ۸. تعیین اولویت اجرای راهبردهای بازنگری با استفاده از الگوی فریمن

راهبردها									تأثیر عوامل محیطی بر راهبردها
WO4		WO3		WO2		WO1			
A	B	A	B	A	B	A	B		
	C		C		C		C		
+۲	۹	۰	۲	+۲	۷	+۲	۸	اقتصادی	
+۱۸		۰		+۱۴		+۱۶			
+۵	۹	۰	۱	+۲	۶	+۵	۹	اکولوژیکی	
+۴۵		۰		+۱۲		+۴۵			
+۲	۲	+۵	۹	+۵	۸	۰	۱	اجتماعی - فرهنگی	
+۴		+۴۵		+۴۰		۰			
+۴	۱۰	+۴	۱۰	+۳	۹	+۴	۱۰	نهادی	
+۴۰		+۴۰		+۲۷		+۴۰			
+۱۰۷*		+۸۵		+۹۳		+۱۰۱		جمع کل	

جدول ۹. تعیین اولویت اجرای راهبردهای تنوع‌بخشی با استفاده از الگوی فریمن

راهبردها								تأثیر عوامل محیطی بر راهبردها	
ST4		ST3		ST2		ST1			
A	B	A	B	A	B	A	B		
	C		C		C		C		
+۲	۸	+۱	۲	+۲	۸	+۴	۴	اقتصادی	
+۱۶		+۲		+۱۶		+۱۶			
+۵	۸	+۵	۴	+۵	۷	+۵	۶	اکولوژیکی	
+۴۰		+۲۰		+۳۵		+۳۰			
۰	۲	+۲	۴	+۱	۵	+۲	۳	اجتماعی - فرهنگی	
۰		+۸		+۵		+۶			
۰	۱۰	۰	۸	+۵	۹	+۴	۱۰	نهادی	
۰		+۸		+۴۵		+۴۰			
+۵۶		+۳۰		+۱۰۱*		+۹۲		جمع کل	

جدول ۱۰. تعیین اولویت اجرای راهبردهای تدافعی با استفاده از الگوی فریمن

راهبردها								تأثیر عوامل محیطی بر راهبردها	
WT4		WT3		WT2		WT1			
A	B	A	B	A	B	A	B		
	C		C		C		C		
+۲	۶	+۲	۷	+۴	۷	+۲	۷	اقتصادی	
+۱۲		+۱۴		+۲۸		+۱۴			
+۱	۶	+۳	۸	+۱	۴	+۵	۸	اکولوژیکی	
+۶		+۲۴		+۴		+۴۰			
+۱	۳	+۲	۶	۰	۰	+۲	۵	اجتماعی - فرهنگی	
+۳		+۱۲		۰		+۱۰			
+۵	۱۰	+۲	۹	+۴	۸	+۱	۹	نهادی	
+۵۰		+۱۸		+۳۲		+۹			
+۷۱		+۶۸		+۶۴		+۷۳*		جمع کل	

نتایج حاصل از ارزیابی الگوی فریمن نشان داد که گزینه‌های زیر، مهم‌ترین راهبردهایی است که از اولویت اجرایی مناسبی برای مدیریت پارک ملی کلاه‌قاضی برخوردار است. این راهبردها، برای مدیریت بهینه پارک، کارآمد خواهد بود.

الف) تدوین برنامه جامع مدیریتی به‌هدف حفاظت از تنوع گونه‌ای و توسعه بوم‌گردی؛

ب) تدوین برنامه‌های بلندمدت پایش محیط زیستی پارک، به‌منظور شناخت منابع آلاینده و تخریب‌کننده و ارائه روش‌های علمی - عملی برای کاهش آثار زیست‌محیطی؛

ج) تدوین راهبردهای مناسب کاهش آثار انسانی برای حفاظت از فون و فلور و تنوع زیستگاهی منطقه؛

د) ارائه راهبردهای مناسب ارزیابی منطقه برای برنامه‌ریزی در راستای کنترل آثار تخریبی.

نتیجه‌گیری

پارک ملی کلاه قاضی در جنوب شرقی استان اصفهان به‌دلیل داشتن تنوع اکولوژیک، ارزش حفاظتی، منابع ژنتیکی باارزش برای ابقای تعادل طبیعی، داشتن ظرفیت به‌منظور کاهش ناهنجاری‌های حاصل از فعالیت‌های صنعتی و عوارض جمعیتی، برخورداری از چشم‌اندازهای زیبای نواحی کوهستانی و تپه‌ماهور و استفاده‌های علمی، پژوهشی، اقتصادی و گردشگری دارای ارزش است و قابلیت بهره‌برداری برای استفاده‌های اکوتوریستی دارد. توسعه گردشگری و بوم‌گردی در منطقه، با توجه به ظرفیت و جاذبه‌های فرهنگی - تاریخی در سطح استان اصفهان، می‌تواند به‌عنوان اهرم موفقیت در منطقه قلمداد شود. راهبردهای ارائه‌شده در این مطالعه، با در نظر گرفتن

توسعه بوم‌گردی و ارزش حفاظتی منطقه، تضمینی برای پایداری اقتصادی - اجتماعی و زیست‌محیطی منطقه است. زیرا توسعه بوم‌گردی به‌طور غیرمستقیم، منطقه را از لحاظ اقتصادی غنی کرده است و با مشارکت دادن جوامع بومی و محلی می‌تواند پایداری اجتماعی منطقه را تقویت کند. در این پژوهش، با استفاده از شناخت توانمندی‌ها و محدودیت‌های توسعه بوم‌گردی در این پارک ملی و به‌وسیله الگوی SWOT، مناسب‌ترین راهبردهای مدیریتی به‌منظور بهبود وضع موجود و تقویت ویژگی‌های مثبت و استفاده از فرصت‌ها ارائه شد. بهره‌مندی از ویژگی‌های مثبت در مقابل ویژگی‌های منفی و همچنین تهدیدهای بیشتر به‌نسبت فرصت‌های موجود، نشان‌دهنده آن است که منطقه با بهره‌گیری از ویژگی‌های مثبت خود می‌تواند فرصت مناسبی برای توسعه گردشگری پایدار فراهم کند. اما با توجه به تهدیدهای عوامل داخلی و خارجی، برنامه‌ریزی‌های ارائه‌شده باید مبتنی بر اصل احتیاط و با نگرش حفظ منابع طبیعی و محیط زیست صورت گیرد تا بتوانیم در بلندمدت، شاهد توسعه پایدار بوم‌گردی در این طبیعت بکر باشیم. در هنگام برنامه‌ریزی، می‌توان با بهره‌گیری از نتایج این مطالعه، راهبردهای به دست آمده در محیط SO و ST را در اولویت قرار داد. از بین راهبردهای ارائه‌شده، راهبرد WO (راهبرد بازنگری) با امتیاز ۱۰۷ و با عنوان «تدوین برنامه جامع مدیریتی برای حفاظت از تنوع گونه‌ای و توسعه اکوتوریسم»، بهترین و بااهمیت‌ترین راهبرد به‌منظور اقدامات اولیه برای توسعه بوم‌گردی شناخته شد. سپس ST (راهبرد تنوع) با امتیاز ۱۰۴ با عنوان «راهبرد تدوین برنامه‌های بلندمدت پایش محیط زیستی پارک به‌منظور شناخت منابع آلاینده و

و تنوع زیستی منطقه بدون افت کیفیت زیست‌محیطی حفظ شود و جوامع انسانی بتوانند از طبیعت، استفاده کنند. همچنین صنایع مستقر در منطقه و یا نزدیک به منطقه بتوانند به‌صورت پایدار و با در نظر داشتن اصول صنایع سبز به فعالیت خود در محیط زیست ادامه دهند.

منابع

توانگر، معصومه، (۱۳۸۹). اهمیت اکوتوریستی استان سیستان و بلوچستان، مجموعه مقالات چهارمین کنگره بین‌المللی جهان اسلام، زاهدان، ایران.

حسینی‌نسب، حسن، راشدی، حسام، (۱۳۸۸). ارائه رویکردی تلفیقی به‌منظور افزایش اثربخشی برنامه‌ریزی راهبردی در سازمان‌های دولتی، مجموعه مقالات چهارمین کنفرانس بین‌المللی برنامه‌ریزی راهبردی، گروه مشاوران مدیریت ناب، تهران.

خواجه‌الدین، سیدجمال‌الدین، یگانه، حسن، (۱۳۸۳). طرح جامع پارک ملی کلاه‌قازی، بخش پوشش گیاهی و مرتع، سازمان حفاظت محیط زیست اصفهان، دانشکده منابع طبیعی دانشگاه صنعتی اصفهان، جلد ۷.

خواجه‌الدین، سیدجمال‌الدین، (۱۳۸۳). گزارش طرح جامع مدیریت پارک ملی کلاه‌قازی، سازمان حفاظت محیط زیست، دانشگاه صنعتی اصفهان، دانشکده مهندسی منابع طبیعی، بخش اقتصادی و اجتماعی، جلد ۱۲.

تخریب‌کننده و ارائه روش‌های علمی - عملی برای کاهش آثار زیست‌محیطی»، از مهم‌ترین اهداف مدیریتی و حفاظتی است که در رده دوم اهمیت قرار گرفت. الگوی SO (راهبرد تهاجمی) با امتیاز ۹۶ با عنوان «تدوین راهبردهای مناسب کاهش آثار انسانی به‌منظور حفاظت از فون و فلور و تنوع زیستگاهی منطقه»، نیز در رده سومین راهبرد معرفی شد. در نهایت الگوی WT (راهبرد تداخلی) با عنوان «ارائه راهبردهای مناسب ارزیابی منطقه برای برنامه‌ریزی در راستای کنترل آثار و عوامل تخریبی»، با ۷۳ امتیاز، چهارمین راهبرد شاخص در این مطالعه قرار گرفت. بالابودن امتیازات این راهبردها که لزوم توجه به آنها در برنامه‌های آینده بیشتر می‌شود، با رویکردهای کلان توسعه صنعتی در اصفهان مرتبط است. همچنین افزایش آلودگی‌های صنعتی و فشار معادن منطقه بر محیط زیست طی سالیان گذشته، از مهم‌ترین تهدیدها بوده است که با در نظر گرفتن راهبردهای ارائه‌شده در این تحقیق، می‌توان با شناخت بیشتری، درباره وضعیت پارک ملی کلاه‌قازی تصمیم‌گیری کرد. در مجموع، استفاده از الگوی SWOT و ارائه کمی آن و همچنین برای مناطقی که از لحاظ کارکردهای محیط زیستی اهمیت ویژه‌ای دارد، اولویت‌بندی راهبردها را می‌توان به‌عنوان الگوی مناسب برنامه‌ریزی پیشنهاد کرد. مطالعات سایر محققان، Gangi (2014) Sayyad (2013) و Kara (2011) نیز این موضوع را تأیید کرد و الگوی ارائه‌شده را کاربردی دانست.

در نهایت می‌توان گفت با مدیریت کارآمد و برنامه‌ای مبتنی بر قوت‌ها و تهدیدهای موجود در منطقه، اقداماتی جامع برای عملیاتی‌کردن راهبردهای مدیریتی ارائه‌شده فراهم کرد تا اکوسیستم‌های طبیعی

- Bhattacharya, D., B. Chowdhury, and R. Sarkar. (2011). Irresponsible Ecotourism Practices Flanking The Best National Park In India: A Multivariate Analysis. 2nd International Conference on Business and Economic Research (2nd Icerb 2011) Proceeding, 1901-1928.
- Byun, D.H. (2001). The AHP Approach for Selecting an Automobile Purchase Model. *Inf. Manage Journal*, Vol 38: 289-297.
- David, B., L. Weaver, and J. Lawton. (2007). Twenty years on: The state of Contemporary Ecotourism Research. *Tourism Management Journal*, Vol 28: 1168-1179.
- Farrell, T.A., J.L. Marion. (2001). Identifying and Assessing Ecotourism Visitor Impacts at Eight Protected Areas in Costa Rica and Belize. *Environmental Conservation Journal*, Vol 28(3): 215-225.
- Ferreira, S., A. Harnes. (2014). Kruger National park: Tourism development and Issue around the Management of Large numbers of Tourists. *Journal of Ecotourism*, Vol 13(1): 1-19
- Freeman, R.E., P. Lorange. (1985). Theory Building in Strategic Management. In R. Lamb and p. Srivastava (eds.); *Latest Advances in Strategic Management*. Vol. 3. Greenwich, Conn: JAI Press, USA, First Edition.
- Ferreira, S., A. Harmse. (2014). Kruger National Park: tourism development and issues around the management of large numbers of tourists, *Journal of Ecotourism*, Vol 13(1): 16-3.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Boston, Pitman.
- Ferrer, J., C. Prats., D. Lopez, and J. Vives-Rego. (2009). Mathematical modeling methodologies in predictive food microbiology: A SWOT analysis. *International Journal of Food Microbiology*, Vol 134: 2-8.
- Ganjali, K., A. Shayesteh., A. Ghasemi, and H. Mohammadi. (2014). Environmental and Strategic Assessment of Ecotourism دیوید، فرد، (۱۳۸۹). مدیریت استراتژیک، علی پارسیان و محمد اعرابی، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ اول، تهران، ۷۱۲.
- زنگی‌آبادی، علی، محمدی، جمال، زیرک‌باش، دیبا، (۱۳۸۵). تحلیل بازار گردشگری داخلی شهر اصفهان، جغرافیا و توسعه، ۴(۸)، ۱۳۱-۱۵۶.
- فائو، (۱۹۸۸)، مبانی طرح‌ریزی پارک‌های ملی، ترجمه هنریک مجنونیان، دفتر محیط زیست طبیعی، چاپ اول، تهران، ۲۱۶.
- غازی، ایران، قدیری، نیلوفر، (۱۳۹۰). ارزیابی توانایی‌های ژئوورسمی پارک ملی کویر با استفاده از الگوی برنامه‌ریزی راهبردی فریمن، محیط‌شناسی، ۶۰، ۶۵-۸۷.
- Akca, H. (2006). Assessment of Rural tourism in Turkey using SWOT Analysis. *Journal of Applied Sciences*, Vol 6(13): 2837-2839.
- Amal nick, S., A. Ansari nezhad, S. ansari nezhad, and S. Miri Nargesi. (2010). Causality Relationships and Rank Critical Success Factors and Failure of Information Systems to Help Implement Projects Combined ANP and DEMATEL, Fuzzy Group Method, *Journal of Industrial Engineering*, Vol 44(2): 195-212.
- Asadi, R. (2012). Strategies for Iran Ecotourism. *World Applied Sciences Journal*, Vol 18 (3): 414-424.
- Bansal, S.P., J. Kumar. (2011). Ecotourism for Community Development: A Stakeholder's Perspective in Great Himalayan National Park. *International Journal of Social Ecology and Sustainable Development*, Vol 2(2): 31-40.
- Barkauskiene, k., V. Snieska. (2013). Ecotourism as an Integral Part of Sustainable Tourism Development, *Journal of Economics and Management*, Vol 18 (3): 449-456.

- Hierarchical Scorecards to Assess the Implementation of Maritime Regulations. *Safety Science*, Vol 49 (3): 450–462.
- Kannan, S., K. Suriyaprabha. (2012). the Management Strategies of Ecotourism Development in Papua New Guinea. *International Journal of Economics Business and Management Studies*, Vol 1(3): 114-120.
- Kara, B., D. Bulent, K. cigdem, and P. Zohre. (2011). Evaluation of Koçarlı Adnan Menderes Urban Forest in Terms of the Ecotourism, *Procedia Social and Behavioral Sciences Journal*, Vol 19: 145-149.
- Kangas, J., M. Kurttila., M. Kajanus, and A. Kangas. (2003). Evaluating the Management Strategies of a Forestland Estate the S-O-S approach, *Journal of Environmental Management*, Vol.69(4): 349-358.
- Lee, M. (2013), The Reality of Balancing Tourism Development and Protecting the Nature Heritage of Langkawi Island, Malaysia. *Journal of Ecotourism*, Vol 12(3):
- Liu, T.T., B.G. Conkey, and Z.Y. Mc. Ma. (2011). Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats Analysis of Bioenergy Production on Marginal Land. *Energy Procardia*, Vol 5: 2378–2386.
- Nabi Bidhendi, G.h., M.j. Amiri, and S. Karami. (2013). Application of Multi-Criteria Decision-Making Methods in Environment, Kiajor publication, Tehran, Iran.
- Newsome, D., S.A. Moore, and R.K. Dowling. (2013). *Natural Area Tourism*. Bristol: Channel View Publications, England.
- Newsome, D. (2013). An 'ecotourist's recent experience in Sri Lanka. *Journal of Ecotourism*, Vol12:3: 210-220.
- Nikolaou, I.E., K.I. Evangelinos. (2010). A SWOT Analysis of environmental Management Practices in Greek Mining and Mineral Industry. *Resources Policy*, Vol 35: 226- 234.
- Potential in Anzali Wetland Using SWOT Analysis, *Caspian J. Env. Sci*, Vol 12(1): 155-164.
- Ghazinoory, S., A. Divsalar and A.S. Soofi. (2009). a New Definition and Framework for the Development of a National Technology Strategy: The Case of Nanotechnology for Iran. *Technological Forecasting & Social Change Journal*, Vol 76: 835–848.
- Han, J.W., Q. Meng. (2009). The Study on the Development of Bio-energy Industry in China. *Ecological Economy Journal*, Vol 218:125-127.
- Heyman, W., D., L.M. Carr, and P.S. Lobel. (2010). Diver ecotourism and disturbance to reef fish spawning aggregations: it is better to be disturbed than to be dead. *Marine Ecology Progress Series*, Vol 419: 201-210.
- Joshi, R.L. (2011). Eco-tourism Planning and Management on Eco-tourism Destinations of Bajhang District, Nepal. M. Sc. Forestry, [Available]: [http://www.forestrynepal.org/images/publications/Ecotourism %20 destination %20bajhang.pdf](http://www.forestrynepal.org/images/publications/Ecotourism%20destination%20bajhang.pdf).
- Kajanus, M., J. Kangas, and M. Kurttila. (2004). the Use of Value Focused Thinking and the SWOT Hybrid Method. *Tourism Management*, Vol 25: 499–506.
- Kangas, J., M. Kurttila., M. Kajanus, and A. Kangas. (2003). Evaluating the Management Strategies of a Forestland estate -the S-OApproach. *Journal of Environmental Managemen*, Vol 69:349–58.
- Kandakoglu, A., M. Celik, and I. Akgun. (2009). A Multi-Methodological Approach for Shipping Registry Selection in Maritime Transportation Industry. *Mathematical and Computer Modeling*, Vol 49: 586-597.
- Karimi, E. (2006). Appropriateness of Farmer's Adoption of Irrigation Methods: The Application of the AHP model. *Agricultural Systems*, Vol 87: 101–119.
- Karahalios, H., Z.L. Yang., V. Williams, and J. Wang. (2011). A Proposed System of

- International Journal of Economics Business and Management Student, Vol 1(3): 114-120.
- Swan, J.A. (2010). SWOT on Bioenergy for North America. Bioenergy. Conference and Exhibition, Prince George, British Columbia.
- The international ecotourism society (TIES). (2006). Global Ecotourism Fact Sheet, Washington DC.
- Wall, G. (1996). Ecotourism: Change, Impacts, and Opportunities, the ecotourism equation measuring the impact. Bulletin Series 99, New Haven: Yale School of Forestry and Environmental Studies: 108-117.
- Winter, C. (2005). Natural areas: A study of campers on the Murray River. Journal of Tourism Studies, Vol 16(1): 38-47.
- Zheng, G., N. Zhu., Z. Tian., Y. Chen, and B. Sun. (2012). Application of a Trapezoidal Fuzzy AHP Method for Work Safety Evaluation and Early Warning Rating of Hot and Humid Environments. Safety Science Journal, Vol 50: 228-239.
- Paliwal, R. (2006). EIA Practice in India and Its Evaluation Using SWOT Analysis. Environmental Impact Assessment Review, Vol 26: 492-510.
- Sâmbotin, D., A. Sâmbotin., M. Patrascoiu., A. Coroian., I.I. Mercel. (2011). Ecoturismul – Modelde Valorificare Durabila a Resurselor Turistice. Lucrari Stiintifice, Vol 6(4): 221-226.
- Sayyed, M.R.G., M.S. Mansoori, and R.G. Jaybhaye. (2013). SWOT Analysis of Tandooreh Natinal Park for Sustainable Ecotourism. Proceedings of the International Academy of Ecology and Environmental Sciences, Vol 3(4): 296-305.
- Stewart, E.J., D. Draper. (2006). Sustainable Cruise Tourism in Arctic Canada: An integrated coastal management approach. Tourism in Marine Environments, Vol 3(2): 77-88.
- Subblah, K., Kannan. S. (2012). The Management Strategies of Ecotourism development in Panua New Guinea.